

עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוּדָה

במשנתו של מרן בעל הסולם זיע"א
מתוך שיחותיו של רבי אברהם מרדכי גוטליב שליט"א

פרשת בחוקותי גליון מס' 39

עַל הַתּוֹרָה

"אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמורו ועשיתם אותם"

(ויקרא כ"ג, ג.)

להביט בחבר ולראות את הקב"ה

... ושוב עלינו להיכנס לתוך המים העמוקים ולדלות מן המצולות פנינים ויהלומים, אך זו מלאכה מפרכת הדורשת מאמץ עיוני רב. ננסה. הפעם נתחיל מן האמצע. מבחנו הגדול של היהודי הוא ביחס שבינו לבין חברו, ומדוע? כי בין אדם לחברו ובין אדם לבוראו זה היינו הק. נסביר. הלא מי ציווה עלינו לאהוב לכבד ולעזור לחבר? הבורא. ואם נעליב נשפיל ונרדוף את החבר, אזי השפלת החבר היא בעצם בזו לבורא וחוסר יחס למצוותיו. יוצא מכך שאם העלבת חבר? פגעת ויצרת עלבון נורא יותר לבורא שציווה אותך "ואהבת לרעך..." זאת ועוד: הבורא יתברך מלובש בזולת ומאיר בו את תוכן חייו, לפיכך כל פגיעה בזולת היא פגיעה ישירה בבורא המלובש בו. זכרו זאת. וממשיכים. בפרשתנו מונה התורה את הרווחים וההפסדים מקיום או אי קיום המצוות. אם תשמעו ותעשו תזכו לשפע, אם לא - תענשו. "אם בחוקותי תלכו", מסביר רש"י: "שתהיו עמלים בתורה".

שמירת החוק היא נקודת התורף של יהדותנו, ומה לעשות, השמירה הזו היא מעל לכוחותינו הטבעיים. האומנם? שימו לב. התורה מצווה "ואהבת לרעך כמוך", ומוסיפה: "ואהבת את ה' אלוקיך", ובאותה נשימה: "ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך - כי אם ליראה את ה' ולאהבה אותו". זו גזירת מלך והיא לא ניתנת ליישום

"אמי, את קיום התורה"

לכבד הורים כידוע, זו מצווה הגיונית, שכלית, שכל בר דעת, יהודי או גוי מבין שיש לקיימה. סוף סוף ההורים הביאונו לעולם, גידלונו ודאגו לנו, ולכן יש להכיר ולהוקיר להם טובה. לאמיתה של תורה, בן חייב לחלוק כבוד לאביו לאמו הביולוגיים, למרות - שהם רק הביאוהו לעולם - אך לא דאגו לצרכיו, ואף התעלמו ממנו. מדוע? כי כיבוד אב ואם זו מצווה אלוקית, נותן התורה נתנה לנו, ויש לקיימה גם אם משתנות הנסיבות. הנה כי כן, קיום מצווה זו נעשית על ידי יהודים רבים, לא רק מתוך הבנה פשטנית, אלא מתוך יראת הרוממות ואהבת ה' לקיים את מצוותיו, כי הן מצוותיו ותו לא. לא ההיגיון והשכל הישר משמשים כאן קרדום לחפור את חשיבות המצווה, אלא עצם נתינתה ע"י הבורא, היא מעלת חשיבותה האמיתית.

...

ומכאן נפנה זרקור אל אחד מגדולי הדורות וענקי התורה שקיים מצוות כיבוד הורים, על פי השגותיו הנעלות. רבי אליהו מוילנא, הגאון האדיר שמצודות ידיעותיו וחוכמתו המופלאה, פרוסים על פני כל מצולות-ים התורה, קיים את מצוות התורה על-פי כל דקדוקי הדין. השגותיו הלמדניות היו עילאיות, עד כי כל חכמי אותו דור התבטלו בפניו, ופסיקותיו התקבלו בכל תפוצות ישראל. לוינא של אותם הימים נהגו לעלות לרגל, כדי להתבשם מחוכמתו, לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, ולשזוף עיניהם - עד כמה שניתן - במראה המלאכי של הגאון. אנשי וילנא ידעו לספר, כי הגאון היה לאות ולמופת בכל הקשור לכבוד שחלק להוריו הקשישים. מצוות כיבוד אב ואם הוא קיים במסירות נפש ממש, על-פי כל דקדוקי ההלכה, כמו תפילין ציצית

סוכה, כמו כל מצווה.

כל אימת שהבחין בהוריו, היה ניצב מלוא קומתו וחולק להם כבוד רב, גם אם הדבר היה כרוך בביטול תורה. הוא המשיך לעמוד כל עוד הם לא עזבו את הבית, כל בוקר נפנה לביתם שאל בשלומם, ואף עשה עבורם מלאכות.

רבי זלמן, אביו של רבן של כל בני הגולה, ידע כי בנו מוסר נפשו על התורה, ועשה הכל כדי לא להפריע את בנו מלימודו, ולכן בעצה אחת עם רעייתו הצדקנית, הם נמנעו מלבקר את בנם הגדול, כדי לא לבטלו מתורה אפילו שעה אחת.

כן, הם נמנעו, אך הגאון עצמו לא ויתר על מצווה זו, ופקד את מעונם - כאמור - מדי יום.

בחנוכה תקי"ט נפטר אביו, ורבי אליהו הגאון, המשיך לפקוד את מעונה של אמו, לדאוג לשלומה ולכבדה.

"אל תטרח בני האהוב" נהגה לומר לו "התורה שלך חשובה יותר מכבודי", אך נענתה - "אמי, הכבוד שאני חולק לך, הוא קיום התורה".

• • •

וכאן ראוי להוסיף נופך חשוב. כאשר יהודי מבחין כי במצוות שבין אדם לחברו, ניצב למולו הקב"ה, בבחינת "שויתי - ה' - לגדי - תמיד" - אזי טהרת המצווה ונקיות עשייתה, עולים לאין ערוך. ומדוע? כי כאשר נותן המצווה, המלך, לגד עיננו, אזי מתוך יראת הרוממות ואהבת ה' המפעמת בנו, זו הופכת להיות מצווה השואפת לשלמות. ודי לחכימא.

טבעי. מדוע? כי הטבע האנושי הבסיסי גורס שאהבת עצמו היא העיקר, היא התכלית. ומה שמחוק לאגוצנטריות שלנו הוא פשוט דבר בלתי נתפש. "אני ואפסי עוד" רק אני ואני ואני. כך טיבענו, מה לעשות...

חוק, חוקה, כך למדנו - זו גזרת מלך בלי טעם.

למצוות - לעומת זאת - יש (כביכול) טעם והבנה אנושית שכלית. האומנם? לא בדיוק, שהרי נכתב בתורה "ואת מצוותי תשמורו ועשיתם אותם". עשייה משמעותה למעלה מן הדעת, למעלה מן הטבע, כי המושג "עשייה" בא לאפוקי השכלה והבנה, ככתוב "נעשה ונשמע". קודם עושים מבלי להבין, מבלי לחקור, למעלה מן הטבע, אחר כך נשמע. יוצא אם כן, שגם המצוות המובנות, המשרתות את האינטרס האנושי הנמוך ביותר, הרינו מצווים לעשותן מפני שזה רצון ה', ולא משום רצוננו הנהנתן, אלא להכליל זאת באהבת ה'. עבודה קשה.

וזו כוונת רש"י הקדוש: "שתהיו עמלים בתורה", אין כוונתו לעמל חיצוני, אלא לעמל פנימי נפשי. אין כוונתו לעסק התורה ולקיום המצוות עמ"נ לקבל פרס בעוה"ז או בעוה"ב, כי זה איננו מוגדר בשם עמל, כי זה משתלם מאד. אלא כוונתו לקיום המצוות שבין אדם לחברו, משום אהבת הזולת, ולקיום המצוות שבין אדם למקום, מטעם אהבת המלך. אז נעשה הכל "עמל" בין החוקים ובין המצוות. יוצא אם כן, שכל הרווחים של הקדושה שנקבל נובעים מכך שנתייחס לחוקה שהיא גזירת מלך לא מובנת, ולמצוות המובנות, אך הן המוקשות לעשייה שהיא מעל לטבע האנושי, אך ורק מפני שהן רצון ה' בלבד.

הנה מבחינים עכשיו במצולות המאמר באוצר יקר-ערך והוא - כי קיום המצוות נועד ליצור קשר עם המצווה שלהן. מי שהגיע לבר-מצווה, זכה, ויש לו מעתה קשר עם מצווה המצוות. שהרי המצוות לא נועדו לעשייתן מן הפן החיצוני והטכני בלבד, אלא תכליתן שנדע ונזכה להתדבק בנותן האלוהי. ואם נשכיל לראות ולהבחין בכל מצווה שבין אדם לחברו את נותן המצווה המלוכב בחברים, בידידים, בבני משפחה, אזי נזכה לאוצר הנשגב מכל, לחיות עם מצווה המצוות, הקב"ה. עלינו להניח משקפיים אמוניים שמביטות מעבר לטבע הגס והחומרי, בבחינת "שויתי ה' לגדי תמיד", ולגלות את הבורא ב"בוקר טוב" ב"מה נשמע" ב"שתהיה לך בריאות איתנה", בחיך מעודד, בטיפחה על השכם. הוא מצוי בכל מילה, חיך וליטוף.

ואם חלילה מעליבים יהודי, עלינו לחוש כי כרגע פגענו ועלבנו באבינו שבשמים. ה' ישמור. מה ה' מבקש? שנירא אותו, שנאהב אותו, וציווי זה כולל בתוכו גם את החבר, גם את הזולת!!! לא לשכוח! התורה מסיימת: "אם" תבינו את הסוד העמוק הזה, "ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם". והפירוש מבהיל: הקב"ה כביכול נגעל ממי שאינו מתאמץ בנקודה זו של כבוד חברים שזו הנקודה העילאית, של נטישת אהבת עצמו, ועיסוק מושלם בריבוי אהבה וחסד לחברו. ונסכם, כי אם הצלחנו ולו במעט, לעלות על מסילה מופלאה זו, כל חיינו שווים זאת.

ועל העבודה

סוד נטילת הידיים

הידיים הם הכלי המקבל של היהודי. עמן הוא משיג את צרכיו ככתוב "וכי תשיג יד" (ויקרא כ"ה, מ'), אלא שהידיים נוטלות וגם נותנות. יש בהן דרך דו-סטריית.

אך המובן הפנימי של נטילת ידיים הוא - שאדם נוטל ידיו מקבלה, מלקבל, כלומר מושך ומרחיק ידיו מלקבל, הוא איננו רוצה להיות כלי

האדם רוצה רק לקבל והבורא רוצה רק להשפיע, אין הם יכולים להתחבר ביניהם. לכן אנו מברכים "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על נטילת ידיים" - ליטול ידיו ממציאות של קבלה לתועלת עצמי, ולעסוק ולפעול ולחיות למען אחי ורעי, זרע ישראל קודש. וזה סודה המרומז של הנטילה בשורש של הדברים.

קיבול לעצמו להנאות וגשמיות. הוא שואף לנוע על ציר האמת של הדרך השנייה, והיא לתת ולתת ולתת. ומה הסיבה? משום שהקב"ה אומר "אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד". כשאדם כל חייו, מרכז הכל על נקודה אחת, למלא את ידיו - כלי הקבלה שלו - בהנאה ותענוג, אז אינו יכול להתקשר עם המלך ה' יתברך, כי המלך רחום וחונן וחפץ להטיב לנבראיו ואם

יוצא לאור ע"י ביהמ"ד "ברכת שלום" בגשיאאות רבי אברהם מרדכי גוטליב שליט"א

רח' אביעזר 3 - טלז' סטון

נא לתקשר ל- 02-5334718
birkatshalom@gmail.com

